

مزایای بیمه دانشجویی در تأمین اجتماعی فراگیر

شیرینی دوران تحصیل تا بازنشستگی باقی می ماند

گزارش

ابلاغیه رهبری؛...

ادامه از صفحه ۷

... به عنوان مثال، بدهی دولت به صندوق ها که در بند چهارم به صراحت ذکر شده می بایست از ایجاد و انباشت هر گونه بدهی جدید جلوگیری شود که طبیعتاً اتخاذ تصمیمات غیر کارشناسی و آنی به ضرر سازمان بود و بار مالی آن بدون در نظر گرفتن تعادل منابع و مصارف و تنظیم ورودی ها و خروجی ها متوجه سازمان می شود که خوشبختانه اکنون با ابلاغیه رهبری، جلوی این تصمیمات نیز گرفته شده است. نکته حائز اهمیت دیگر، موضوعی است که در فراز پنجم بند (۵) ابلاغیه رهبری نیز آمده است. طبق این بند، قدرت خرید اقشار ضعیف جامعه از طریق متناسب سازی مزد شاغلان، مستمری بازنشستگان و مقرری بیکاران باید حفظ شود. همچنین در ادامه این بند به اعمال رویکرد مناسب برای زودن جلوه های آشکار فقر و آسیب اجتماعی از محلات کم برخوردار شهری و مناطق روستایی و عشایر نیز اشاره شده است. بسط و تأمین عدالت اجتماعی، کاهش فاصله طبقاتی با هدفمندسازی یارانه ها، دسترسی احساد جامعه به خدمات تأمین اجتماعی، توانمندسازی، کارآفرینی و رفع تبعیض های ناروا در بهره مندی از منابع عمومی نیز از دیگر موارد اشاره شده رهبری در بند ششم سیاست های کلی تأمین اجتماعی است.

با فصل الخطاب ابلاغ شده توسط رهبری، تصمیماتی که بار مالی برای سازمان به دنبال دارند و منابعی برای اجرای آن می بایست در نظر گرفته شود، به چه صورت اجرایی خواهند شد؟

تفاوتی که اجرای این سیاست ها نسبت به قبل دارد در این است که اتخاذ هر گونه تصمیم که تأثیری منفی بر معیشت و درآمد اقشار مختلف جامعه به ویژه کارگران و اقشار ضعیف و کم برخوردار جامعه دارد، می بایست بار مالی آن از قبل در نظر گرفته و یا مکانیسم هایی برای جبران، ترمیم و... آن اندیشیده شود تا با اتخاذ تصمیمات و قوانین جدید، بار مالی مضاعف و فشاری بر اقشار ضعیف جامعه تحمیل نشود که این موضوع همان طور که اشاره کردم از نکات بسیار مثبت سیاست های ابلاغی توسط رهبری در بند «۹» سیاست های کلی تحت عنوان «پیوست تأمین اجتماعی» آمده است. موضوع دیگری که در این زمینه از اهمیت زیادی برخوردار است، جلوگیری از ایجاد و انباشت بدهی نهاد دولت به تأمین اجتماعی است که طی دهه های مختلف و دولت های گوناگون به سازمان تحمیل شده است. این موضوع نیز از موارد بسیار مهمی است که ما طی چندین سال درگیر آن بودیم و برای حل آن با کار کارشناسی دقیق، راهکارهای مختلفی در نظر گرفتیم که به نوعی نهاد دولت بتواند بدهی خود را به سازمان بپردازد و یا به نحوی تهاتر کند. این موضوع صراحتاً در بند چهارم ابلاغیه ایشان آمده است. اینها موارد مثبتی است؛ هر چند همواره در ادوار مختلف مورد تأکید کارشناسان و متولیان امر بود که رهبری نیز با دیدی جامع و کامل به آن نگرسته اند. به هر حال امیدواریم با ابلاغ سیاست های کلی تأمین اجتماعی توسط رهبری، همه دستگاه ها و متولیان امر به وظایف خود درست و با سرعت عمل کنند و اجرای این سیاست ها، افق روشنی پیش روی احاد مردم به طور اعم و شرکای اجتماعی سازمان تأمین اجتماعی و جمعیت تحت پوشش آن به طور اخص بگشاید.

گزارش

پیام عابدی

روزننامه نگار

بیمه باید همگانی و پوشش آن گسترده باشد اما هر فردی که از ناحیه مشارکت حاکمیت در حق بیمه اش، از بیمه بهره مند می شود، باید به طیفی از خدمات دسترسی داشته باشد و در هنگام بازنشستگی هم بر اساس حق بیمه ای که پرداخت کرده از مستمری بازنشستگی و مزایای دیگر بهره مند شود

گسترش پوشش بیمه های یکی از تأکیدهای قانونگذار در قانون اساسی است. بر اساس اصل (۲۹) این قانون، بر خور داری از تأمین اجتماعی از نظر بازنشستگی، بیکاری، پیری، از کار افتادگی، بی سرپرستی، در راه ماندگی، حوادث و سوانح و نیاز به خدمات بهداشتی و درمانی و مراقبت های پزشکی «به صورت بیمه و غیره» حقی است همگانی.

بنابر این قانونگذار تفاوتی میان افراد دارای اشتغال به تحصیل با افراد دارای اشتغال به کار قائل نشده است. با این حال، مسئولیت تأمین منابع آن را به دولت سپرده تا از «درآمدهای عمومی و درآمدهای حاصل از مشارکت مردم» خدمات بیمه ای را برای همه گروه ها محقق کند. در اینجا منظور از مشارکت مردم، هم مشارکت خود بیمه شده است و هم مشارکت بخش خصوصی، افراد خیر و... است.

بر همین اساس، دانشجویان هم با پرداخت درصدی از حق بیمه خود، در قالب «بیمه حرف و مشاغل آزاد» که با اصل (۲۹) منطبق است و ما شرکت دولت، بیمه می شوند. جدا از اینکه دانشجویان دارای اشتغال به تحصیل می توانند بیمه های خود را بر اساس نرخ های مختلف حق بیمه انتخاب و در آن مشارکت می کنند دولت هم دو درصد از سهم آن را می پردازد.

همکاری دولت با سازمان تأمین اجتماعی برای گسترش ضریب نفوذ بیمه پایه در میان دانشجویان در حالی است که پیش از این هم در قالب بیمه مشاغل آزاد و اختیاری و بیمه اجتماعی اقشار شغلی خاص، هم تفاهنامه هایی منعقد یا بر اساس قوانین مجلس و مصوبات دولت و مجمع تشخیص مصلحت نظام، لازم الاجرا شده بودند.

مزایای بیمه دانشجویی

از جمله مواردی که در قالب بیمه مشاغل آزاد و اختیاری و بیمه اجتماعی اقشار شغلی خاص به اجرا رسیده بود می توان به بیمه هنرمندان و نویسندگان با نرخ های ۱۴ درصد، ۱۶ درصد و ۲۰ درصد اشاره کرد که ۲۷.۱۰ درصد از آن، باید از محل کمک دولت تأمین شود. نرخ بیمه های دانشجویی نیز بر مبنای همین سه سطح است که در هر سه سطح امکان الحاق نسبی وجود دانشجویی به مجموع سوابق مبنای بازنشستگی وجود دارد. با این حال در نرخ ۱۴ درصد مستمری بازماندگان تنها پس از بازنشستگی برقرار می شود اما در نرخ های ۱۶ و ۲۰ درصد این مستمری چه قبل و چه پس از بازنشستگی برای بازماندگان برقرار می شود. در همین حال در نرخ ۲۰ درصد امکان بهره مندی از پوشش خدمات از کار افتادگی تأمین اجتماعی وجود دارد اما در نرخ های ۱۴ و ۱۶ درصد این امکان نیست. از طرفی دانشجویانی که در تکفل پدر و مادر خود هستند هم می توانند با پرداخت حق بیمه دانشجویی از خدمات درمانی تأمین اجتماعی استفاده کنند. به این ترتیب دو خدمت اصلی سازمان تأمین اجتماعی یعنی مستمری (بازنشستگی و بازماندگان) و درمان برای دانشجویان فراهم شده است.

چنانچه در گذشته هم افزایش ضریب نفوذ بیمه اجتماعی در میان احاد جامعه با توجه به الزام اصل (۲۹)

قانون اساسی مورد توجه قرار می گرفت امکان بهره مندی افرادی که سابقاً دانشجوی بودند هم از این بیمه فراهم می شد. این زمینه موجب می شد که مهم ترین سال های جوانی افراد که صرف حضور در بازار کار نمی شدند و با اندوختن مباحث فنی و علمی همراه بودند، زیر پوشش بیمه قرار می گرفتند. با توجه به اینکه سن عموم دانشجویان در محدوده ۱۸ تا ۲۱ سال در مقطع کارشناسی و ۲۲ تا ۲۸ سال در مقطع کارشناسی ارشد و ۲۸ به بالا در مقاطع دکترا است، چنانچه از سال ها پیش در این حوزه اقدام می شد، ۴ تا ۱۰ سال از زندگی هر فرد مهر ضمانت بیمه در یافت می کرد.

قاعدتاً افرادی که برای ادامه تحصیل وقت گذاشتند و برای سال ها با تمرکز بر جمع آوری تخصص دانشگاهی قید ورود به بازار کار را زدند، تا با زمینه علمی قوی تر وارد مشارکت در اقتصاد شوند، بیشتر از این فرصت بیمه ای بهره مند می شدند و البته می توانستند زودتر هم بازنشسته شوند و برخی مزایای بیمه را برای خانواده های شان هم به جا بگذارند.

تداوم نظام تأمین اجتماعی با گسترش بیمه

اساساً فایده اصلی خدمات تأمین اجتماعی متصل به بازنشستگی، انتقال تعهدات ناشی از پرداخت حق بیمه به نسل دیگر است. در نتیجه تور امنیت اجتماعی به جای باقی ماندن در یک نسل به نسل دیگر می رسد تا نظام تأمین اجتماعی پابرجا بماند. اینگونه همه به تناسب حق بیمه ای که پرداخت کرده اند، از آن بهره مند می شوند. مزیت بیمه های مشاغل آزاد و اختیاری کمک به تداوم همین نظام است؛ به نحوی که افراد با انگیزه ارتقاء مزیت های بیمه ای ناشی از پرداخت حق بیمه، پس از تغییر موقعیت خود از دانشجوی به شاغل یا... به بیمه پردازی خود تداوم می بخشند.

بر همین اساس سازمان های بیمه گر بزرگ مانند تأمین اجتماعی زمینه ساز و تسهیل کننده حرکت از سمت دانشگاه به بازار کار می شوند؛ آن هم با نرخ های بیمه ای پایین تر در زمان دانشجویی. با توجه به اینکه سازمان تأمین اجتماعی در پیوند با اصل (۲۹) قانون اساسی جایگاه تعهدات حاکمیتی را تقویت می کند، به نظر می رسد که توسعه این تعهدات از طریق بیمه دانشجویی و... صورت می گیرد. در نتیجه اگر قرار بر ایجاد یک نظام تأمین اجتماعی متمرکز، همگانی و چند لایه باشد، سازمان تأمین اجتماعی در آن نقش مهمی دارد. با این همه، تعهدات دولت ها از ناحیه سهم آنها در حق بیمه دانشجویان، هنرمندان و نویسندگان و... باید تقویت شود و بروز باقی بماند تا مورد استقبال این اقشار و در این مورد خاص دانشجویان قرار گیرد. «حمید حاج اسماعیلی» کارشناس روابط کار، معتقد است که در نظام تأمین اجتماعی، باید نقش «مستخرج تری» را برای حاکمیت تدارک دید تا سازمان های بیمه ای از جمله تأمین اجتماعی، ترغیب به ارائه چنین تعهداتی شوند و آنها را تقویت کنند. وی با اشاره به طرح بیمه دانشجویی تأمین اجتماعی به آتی، گفت که بر اساس این طرح و طرح هایی از این دست که سهم حق بیمه برای دولت ها

تعریف می شود، یک سر تعهدات بر حاکمیت بر می گردد و یک سر آنها به سازمان های بیمه گر پایه.

لزوم تعهد دولت ها به خدمات بیمه ای

وی با بیان اینکه در واقع دولت ها به نمایندگی از حاکمیت سهمی برای خود از حق بیمه اقشار مختلف تعریف می کنند و از این بابت در تعهدات جاری خود هزینه هایی را تعریف می کنند، گفت: «باید در نظر داشته باشیم که دولت مجری طرح است و سازمان تأمین اجتماعی با دریافت حق بیمه از دانشجویان و دولت، خدماتی را ارائه می کند. به همین دلیل، طرح دولت ها متعهد و مکلف به پرداخت آنها بودند. به همین دلیل ضرورت دارد سازمان های بیمه ای بر اساس منطق محاسبات بیمه ای رفتار کنند و پوشش تعهدات مالی این تعهدات را بر عهده بگیرد. این در شرایطی است که بخش اعظم بدهی هایی که از گذشته تا امروز به تأمین اجتماعی به جا مانده مربوط به سهم حق بیمه ای است که دولت ها متعهد و مکلف به پرداخت آنها بودند. به همین دلیل ضرورت دارد سازمان های بیمه ای بر اساس منطق محاسبات بیمه ای رفتار کنند و پوشش تعهدات دولت ها را از آنها مطالبه کنند.»

این کارشناسی روابط کار با بیان این مطلب، افزود: «به همین دلیل یک سازمان بیمه ای زمانی که خدمتی را ارائه می کند، باید منابع و مصارف آن را در کنترل داشته باشد. بیمه دانشجویی هم از جمله طرح هایی است که مورد استقبال آموزش عالی کشور و دانشجویان قرار گرفته و تمایل زیادی برای پیوستن به آن وجود دارد. با توجه به اینکه دانشجویان می توانند سوابقی که از این ناحیه جمع آوری کرده اند را در سر جمع سوابق بیمه ای خود قرار دهند، انتظار می رود که از آن استقبال صورت گیرد اما از این پس باید سهم دولت ها از تعهدات جاری این نوع بیمه های همگانی مرتب دیده شود.»

وی با بیان اینکه طرح های اینچنینی اگر از گذشته اجرا می شدند سهم بیشتری در استقبال دانشجویان داشتند، گفت: «این حال زمانی که از یک طرح بیمه ای صحبت می کنیم باید نقش حاکمیتی که در آن دیده شده را بیشتر مورد تأکید قرار دهیم و این یعنی سهم دولت به عنوان بازوی اجرایی حاکمیت بسیار مؤثر است تا حمایت از احاد جامعه متوجه دولت ها باشد و نه اینکه سازمان های بیمه ای هزینه های آن را پرداخت و در مطالبات خود قرار دهند. مدت ها است که این تعهدات برای دولت ها تعریف می شد اما سهم حاکمیتی آن دیده نمی شد؛ این برخلاف منطق محاسبات بیمه ای است.»

هماهنگی نرخ های بیمه ای با سطوح درآمدی

حاج اسماعیلی با اشاره به سیاست های ابلاغی حوزه تأمین اجتماعی، گفت: «بنا بر بسته سیاستی که جهت گیری های کلی در آن تبیین، نشانه گذاری و سطح بندی شده، سازمان های بیمه ای نباید با تعهداتی که بار مالی و پشتوانه فنی برای آنها دیده نشده محاصره شوند. این یک اصل است و باید در هر حال لحاظ شود و دولت ها به آن متعهد باشند تا منابع صندوق ها صرف تعهدات بدون پشتوانه نشوند. از طرفی در طرح های بیمه ای حتماً باید نرخ های مختلف حق بیمه اعمال

شوند تا هر کس به اندازه وسع و میزانی که علاقه اش به سرمایه گذاری، مشارکت کند. این به معنای آن نیست که افرادی که وسع کمتری دارند نباید از خدمات بیمه ای استفاده کنند.»

وی افزود: «در واقع بیمه باید همگانی و پوشش آن گسترده باشد اما هر فردی که از ناحیه مشارکت حاکمیت در حق بیمه اش، از بیمه بهره مند می شود، باید به طیفی از خدمات دسترسی داشته باشد و در هنگام بازنشستگی هم بر اساس حق بیمه ای که پرداخت کرده از مستمری بازنشستگی و مزایای دیگر بهره مند شود. چنانچه خدمات سطح بندی نشوند و متصل به منطق محاسبات بیمه ای نباشد، بیمه ها متضرر می شوند. به همین دلیل برای اجرای سیاست های ابلاغی تأمین اجتماعی باید تمام حساسیت های گنجانده شده در آن را در نظر بگیریم و به راهبردهای خرد و کلان پیوست کنیم. طرح های بیمه ای و مشوق های در نظر گرفته شده برای آنها هم باید بر اساس بسته ابلاغی سیاست های تأمین اجتماعی و پیوست هایی که برای آنها تهیه می شوند، تنظیم شوند؛ یعنی هر طرح در ارتباط با منطق محاسبات بیمه ای اش پیوست داشته باشد و در راهبردهای سازمان های بیمه ای بگنجد تا تداوم خدمات دچار مشکل و عدم برنامه ریزی نشود.»

این کارشناس روابط کار با بیان این مطلب، افزود: «بنابر این هر طرح یک جنبه اجتماعی، یک جنبه محاسبات بیمه ای درون سازمانی و یک جنبه پشتوانه مالی و تعهدی دارد که باید در یک پیوست کنار هم دیده شوند.»

حاج اسماعیلی گفت: «در مورد طرح های مختلف بیمه ای این انتظار را از دولت ها داریم که پیوست های خود را پس از تهیه و تصویب، به روز رسانی کنند تا هزینه و عایدی این طرح از جنبه های مختلف مشخص باشند. تداوم نظام تأمین اجتماعی و جلوگیری از لغزش راهبردی صندوق های بیمه ای در گرو تعیین راهبردهای عملیاتی و قانونی برای نظام تأمین اجتماعی همگانی و چند لایه است.»

تأکید بر سیاست فراگیر تأمین اجتماعی

در کنار ضرورت های فنی و بیمه ای باید توجه داشت که طرح هایی مانند بیمه دانشجویی تأمین اجتماعی و بیمه زنان خانه دار منظومه ای از طرح های جدید در دل بیمه فراگیر هستند. در واقع با مشارکت دولت و با نرخ های مختلف خدمات بیمه ای تعریف شده اند. به گفته مدیر عامل سازمان تأمین اجتماعی مکلف شده ایم که پوشش بیمه همگانی را برای احاد جامعه گسترش دهیم. «میر هاشم موسوی» یادآور شد که این سازمان در ابتدای برنامه بیمه فراگیر است و به زودی سایر اقشار هم به آن می پیوندند.

به نظر می رسد سیاست تأمین اجتماعی فراگیر با سرعت بیشتری حرکت خواهد کرد، اما توأم با آن، سازمان تأمین اجتماعی نیازمند حمایت های سازمان یافته تری از سوی دولت ها است؛ حمایت هایی که با نگاه به تأمین اجتماعی فراگیر متصل به سیاست های پایدار و دارای نگاه بلندمدت باشند.